

LBRIS

We know

STELINA PĂUN CĂRPUȘOR

DAMEN-VALS CARRÉ

Cuvânt înainte de
Dan Iacob

E I K O N

București, 2021

Cuprins

Un sărut pentru suflete obosite / 5

Dama de treflă / 17

Dama de caro / 45

Dama de cupă / 71

Dama de pică / 97

Un sărut pentru suflete obosite

Cine este inițiat în tainele celui mai răspândit joc de cărți în rândul adulților, pocherul, știe că între cele mai puternice aranjamente se află *careul*, însumând patru cărți de același fel, patru dame, de exemplu. Plecând de aici, autoarea ne propune un „Damen-vals carré“, o succesiune de patru povestiri purtând titlurile: „Dama de treflă“, „Dama de caro“, „Dama de cupă“ și „Dama de pică“. Păstrând sugestia jocului de cărți, vom spune că cele patru povestiri își potențează valoarea doar dacă este citită întreaga carte, cu alte cuvinte, dacă *careul de dame* este parcurs în întregime. Stelina Păun Căpușor este poetă, iar în proza ei, ca și în proza altor poeți, dintre care l-aș aminti pe Ion Mureșan,

ținta textului este inducerea în ființa cititorului a unei stări, a unei trăiri apropiate de ceea ce Nichita Stănescu numea „starea poeziei“.

Prima povestire are trei protagoniste: două tinere gemene (Iza și Mara Apan) care vor evolua alături de bătrâna balerină Ethelinda Amaya. Din primele rânduri, cititorul poate observa virtuozitatea și firescul cu care autoarea știe să introducă în text nume de orașe, societăți de căi ferate, gări, provincii, informații despre arborele genealogic al celor două gemene, toate acestea fiind menite de a ne racorda la o lume care, cu fiecare rând citit, capătă consistență, „carne“. Povestirea începe abrupt, cu multe amănunte, vrând parcă să ne trezească din toropeala vieții noastre de fiecare zi, o viață copleșită, în cele mai multe cazuri, de rutină, spre a ne deschide calea regală a lumii iubirii.

Voiajul celor două surori gemene se produce la câteva luni de la revoluția din decembrie 1989, prilej cu care Stelina Păun Cărpuşor face o scurtă dar pertinentă analiză a României acelor ani „în care se instalase o democrație şubredă, condusă de valul doi de nomenclaturiști de dinainte de revoluția din decembrie 1989 și de rusofilii constituiți unii pro-socialiști, neo-comuniști fățiși în noua facțiune

politică formată drept front de salvare, alții mai voalat, sub egida unor foste partide istorice, mândindu-le numele și întinându-le memoria. O Românie tulburată de mineriade, cu membri din vechea-nouă Securitate infiltrați în rândurile minerilor, care ciomăgeau de zor în Piața Universității «grupurile de huligani» intelectuali și studenții «golani» ce primeau mesaje de solidaritate din partea lui Eugen Ionescu, care se declara «academician golan».

Gemelele au plecat din țară cu intenția de a studia dansul flamenco pe tărâm andaluz, plănuiind să se întoarcă, spre a deschide o școală de dans. Malaga, orașul în care au ajuns, dă autoarei prilejul de a-i recrea atmosfera unică, familiarizându-l pe cititor cu lumea poezilor care au trăit și au scris aici, între care i-aș aminti pe Federico Garcia Lorca și pe Manuel Alcantara. Pe ziduri se regăsesc citate din opera poezilor, inducând în inima trecătorilor „sentimente și emoții asociate cu bijuteria de pe Costa del Sol“. Fetele ajung la casa Ethelinei Amaya, dansatoarea de flamenco cu rădăcini românești (bunicii ei au plecat din România după dezrobirea ȝiganilor), iar bătrâna le scrută, pe fiecare, în detaliu. „Dacă zeii ar exista, genele ei

luxuriante le-ar fi ascunzișuri. (...) Deși octogenară, nu i-ai fi dat mai mult de șaizeci și cinci de ani. Era o prezență!”

Întrebată când a început să studieze dansul flamenco, bătrâna le destăinuie fetelor că întreaga ei familie are dansul în sânge, cu alte cuvinte, că adevăratul dans este expresia unei stări lăuntrice, iar stările lăuntrice nu se pot învăța, preda. În jurnalul său filosofic, publicat în anul 1944, filosoful Constantin Noica notează: „Visez o școală în care să nu se predea, la drept vorbind, nimic. (...) Stări de spirit, asta trebuie dat altora; nu conținuturi, nu sfaturi, nu învățăături“. Da, dar stările de spirit pot fi trezite, nu pot fi predate, altfel sus, trebuie să fii deja locuit de ele.

„Întâlnirile cu Ethelinda le fascinau; le vorbea despre flamenco, le antrena, le povestea vrute și nevrute din viața ei, avea umor, era o enciclopedie de cunoștințe, le educa, le făcea să-nțeleagă viața așa cum o vedea ea“, prilej cu care, Stelina Păun Cărpuşor strecoară și câteva gânduri despre sensul vieții: „În viață, trebuie să faci totul cu pasiune ca să simți că trăiești, trebuie să iubești viața însăși. Întrebați-vă: ce-mi place cu adevărat? E acel lucru fără de care nu puteți trăi! Ca aerul care vă umple

pieptul când respirați, așa trebuie să vi se umple întreaga ființă când vă gândiți la acel lucru, când faceți ceea ce vă pasionează. Aflați ce este, apoi cercetați cât mai mult subiectul, puneți întrebări, căutați posibilități, încercați să dați ce-aveți mai bun în voi și exersați, exersați... Studiați, repetați și iar repetați în fiecare zi. Practica ajută la îmbunătățirea abilităților și te face mai bun în ceea ce faci. Pentru mine a fost flamenco! “

În una din seri, la cină, bătrâna balerină le spuse: „Arta și iubirea te înalță, te aduc mai aproape de divin. Într-un univers codificat de mâna divină, singurul lucru real este iubirea, invizibilă, lipsită de masă, de greutate, așa cum este. Numai iubirea este răspunsul final la vindecarea inimilor frânte, doar dragostea face busolele noastre morale să funcționeze. Iubiți! Tinerețea nu are vârstă, are doar suflet!”

Fetele ascultă, fascinate, istorisirile ei despre iubirea pentru Picasso, prilej pentru autoare de a ne introduce în universul genialului pictor, cel care i-a revelat dansatoarei de care s-a îndrăgostit o clipă, esența artei: „Arta nu este aplicarea unui canon al frumuseții, ci a ceea ce instinctul și creierul pot concepe dincolo de orice canon.

Când iubim o femeie nu începem să-i măsurăm membrele“. Următoarea poveste de iubire pe care a trăit-o Ethelinda Amaya, îl are ca protagonist pe Hemingway, un alt prilej al autoarei de a puncta momente din viața lui, de a-i creiona personalitatea. „M-am îndrăgostit de intelectul lui, i-am iubit trupul, mă stimulau discuțiile cu el, mă făcea să mă simt femeie ca nimeni altul, în momentele de intimitate, dar relația cu el era... extenuantă. Îl simțeam ca pe un vampir emoțional, ce-mi drena ultima fărâmbă de vlagă, mă obosea“. Ultima poveste de dragoste este cea cu George Uscătescu, filosoful, eseistul și poetul român ajuns vremelnice în Spania, cu care dansatoarea a preferat, în locul unei povești de iubire, să cultive o prietenie durabilă.

La ultima cină, una din gemene o întreabă dacă știe să ghicească în cărți. „În cărți?... Nu!“, veni răspunsul. La sfârșitul mesei fetele au primit cadou câte un evantai, așa cum aveau unele dansatoare de flamenco, s-au îmbrățișat, i-au promis să o sune când ajung la București, dar avionul în care s-au imbarcat s-a prăbușit în munții Carpați.

Ethelinda nu „aștepta telefonul lor... văzuse, în cafele, la ultima cină, după ce ele plecaseră, că va să urmeze o nenorocire. La urma urmei, le-a spus că

nu știa să ghicească în cărți, nu în cafea... Porni cu pipa în colțul gurii, spre terasă, în pași de dans, murmurând o melodie, bătând ușor din palme: «*Ole! Asi se canta! Asi se baila!*»

Finalul povestirii mă duce cu gândul la conceptul oriental de Maya, Iluzie, Văl și la Karma, legea cauzei și efectului, după care orientalii cred că se succed viețile noastre. O proză de calitate, așa cum este cea a Stelinei Păun Cărpășor, nu pune în pagină idei filosofice sau religioase, ci creează cititorului un orizont al întrebărilor. Terminii de citit povestirea și te trezești întrebându-te: „Dacă bătrâna dansatoare a văzut în cafea ce urma să se întâmple, de ce nu le-a avertizat?” Apoi, încerci să conturezi un răspuns: „Totul, pe lumea aceasta, pare a transmite povestirea, este joc, cântec, dar joc al sorții, al destinului“. Îți vine apoi în minte diferența dintre soartă și destin. Soarta te duce cu gândul la aruncarea cu zarul, pe când destinul te duce cu gândul la predestinare, la borne fixe, pe care nu le poți ocoli. Și te întrebi: „Prăbușirea avionului ține de soartă, cu alte cuvinte, de o întâmplare, sau ține de destin?” Te gândești apoi, privind în trecutul tău, că viețile noastre se intersectează, de-a lungul zecilor de ani, cu foarte multe

vieți, dar sunt puține vieți pe care reușim să le influențăm în mod real. Și asta pentru că nu poți influența cu adevărat viața cuiva, decât dacă-l iubești.

„Într-un univers codificat de mâna divină, ne amintește Stelina Păun Cărpuşor prin gura bătrânei dansatoare, singurul lucru real este iubirea, invizibilă, lipsită de masă, de greutate, așa cum este. Numai iubirea este răspunsul final la vindecarea inimilor frânte, doar dragostea face busolele noastre morale să funcționeze. Iubiți! Tinerețea nu are vârstă, are doar suflet!”

Poveștile de iubire istorisite sunt, de fapt, încercări de a trăi, până la capăt, o poveste de iubire, încercări eșuate până la urmă. Se pare, îți spui, că mâna divină care a codificat universul, a statornicit, din veac, iubirile. Se pare că îndrăgostiții nu se întâlnesc undeva, cândva, ci sunt așa, îngemănați, de la începutul lumii, din primordii, și că neîmplinirea unei dorite iubiri nu ține doar de deplina noastră dăruire întru ea. Poți iubi cu adevărat doar dacă ești hărăzit, din pânțelele maicii tale, pentru iubire.

Acum, la sfârșitul vieții, Ethelinda Amaya a înțeles că nu a fost hărăzită pentru iubire, calea ei

spre mântuire, spre salvare, fiind dansul. Ea le îndeamnă pe cele două gemene să iubească, deși știe că iubirea ține de un har care vine de Sus; dar mai știe că tinerii nu trebuie dezamăgiți, în încercarea lor de a urca treptele desăvârșirii. Poate de aceea le și oferă, înainte de plecare, evantaiele; dorea ca ele să trăiască, plecând, sentimentul că vor reuși în viață, că se vor desăvârși în arta dansului. Dorea ca tinerele fete gemene să trăiască, asemenea unei arvuni, acest sentiment, chiar dacă văzuse în cafea că viața lor se va curma în curând. Nu lungimea vieții contează, până la urmă, ci năzuințele din care ea este țesută, trăirile pe care fiecare ființă le acumulează. Trupul este cel care îmbătrânește, nu sufletul, le reamintește bătrâna balerină, iar nădejdea mântuirii prin iubire, desăvârșirea prin rodirea talantului cu care ai fost înzestrat la naștere, trebuie păstrată până la sfârșitul zilelor.

Știi că Ethelinda a văzut în cafea semnul tragediei care urma să se întâmple în viața celor două gemene, și te întrebi dacă credința ei în predestinarea divină a făcut-o să nu le avertizeze. Da, așa trebuie să se fi petrecut lucrurile, îți spui... Și înțelegi atunci, că în fața unei lumi care, prin predestinare, și-a trăit deja viața, cea mai bună atitudine este

aceea de a cânta și a dansa. De aceea, povestirea se încheie cu „*Ole! Asi se canta! Asi se baila!*“.

Finalul mă duce cu gândul la Kamadeva, „fiul iluziei deșerte“, poezia și proza autoarei întâlnindu-se, după părerea mea, cu orizonturile simțirii eminesciene.

Iar dacă proza Stelinei Păun Cărpșor poate trezi în ființa cititorului (căci din așezarea cititorului sunt scrise aceste pagini), asemenea gânduri, acest fapt este dovada vie că suntem în fața unei creații valoroase, în fața unei scriitoare de talent, de la care așteptăm noi și noi pagini.

Vă las și pe dumneavoastră să vă exprimați gândurile, întrebările, încercările de răspunsuri, prilejuite de lectura celorlalte patru povestiri, dar vă rog să nu uitați: povestirile își potențează valoarea doar dacă este citită întreaga carte.

Tema iubirii revine și în cea de-a doua povestire, „Dama de caro“, dar cu alte nuanțe, sub un alt orizont, pe care vă las să-l descoperiți singuri: „De ce ne îndrăgostim? De unde această psihologie paradoxală a romantismului și de ce, pentru satisfacție, este necesară frustrarea? (...) Toate poveștile de dragoste sunt povești de frustrare. A te îndrăgosti înseamnă a ți se reaminti de o frustrare pe care nu